

DANSK FRILUFTSLIV

– forum for natur- og friluftsliv

Medlemsblad, nr. 81
marts 2010, pris: 40 kr.

Temanummer om friluftsliv og håndværk

DANSK FRILUFTSLIV

– forum for natur- og friluftsliv

www.danskfriluftsliv.dk

Formand:

Rasmus Simonsen

tlf. 24 45 36 10

simonsenrasmus@gmail.com

Næstformand

Dieter Toftkjær Sørensen

tlf. 20 82 56 71

toftkjaer@gmail.com

Kasserer:

Erik Jegsen

tlf. 64 72 26 73

jegsen@privat.dk

Sekretær:

Jesper Lind Nielsen

tlf. 51 51 42 04

thor_dk@hotmail.com

Politisk kontakt:

Mads Brodersen

tlf. 64 48 15 85

info@friluftsskole.dk

Webmaster:

Jacob Steensen

Jacob_Steensen@hotmail.com

Redaktion og annoncer:

Martin Johnsen (ansvarsh.)

tlf. 23 82 70 10

mbjohnsen@gmail.com

Terkel Berg-Sørensen

Grafisk tilrettelægning:

Kristian Dueholm Jensen

tlf. 22 97 41 03

dueholm@gmail.com

Bogklubredaktion:

Martin Johnsen

bogklub@danskfriluftsliv.dk

Forsidefoto:

Jens Havskov

ISSN 0909 – 0614

I n d h o l d

3

Bestyrelsen har ordet

4

Friluftsliv og historisk håndværk

8

Snittebænken

10

Årsmøde og seminar

12

Håndværk for små hænder

16

Restaurering af et stabbur

20

Boganmeldelser

23

Oversigt - artikler om friluftsliv og håndværk

Foreningens formål

Foreningens formål er at skabe, udbygge og vedligeholde kontakt imellem personer, der arbejder med vejledning og undervisning i natur- og friluftsliv. Foreningen skal arbejde for at styrke danske naturoplysnings- og friluftslivstraditioner i samarbejde med vore nordiske nabolande med det formål at skabe harmoni mellem menneske og natur såvel som mellem mennesker.

Bladet udgives af Dansk Friluftsliv og udkommer fire gange årligt:

nr. 82	juni.	2010	deadline	1. maj.
nr. 83	okt.	2010	deadline	1. sep.
nr. 84	dec.	2010	deadline	1. nov.
nr. 82	marts	2011	deadline	1. feb.

Annoncering:

Det er muligt at annoncere i bladet. Prisen er 1500 kr. for en hel side og 900 kr. for en halv side.

Kontakt den annonceansvarlige for yderligere information om formater og priser.

BESTYRELSEN HAR ORDET

*Af Martin Johnsen, afdelingsleder og koordinerende friluftsv vejleder, DGI Karpenhøj,
mbjohnsen@gmail.com*

Det er fredag aften. Jeg har netop lagt min datter på 2 år i seng, konen er taget til fastelavnsfest med sine kollegaer, jeg er træt efter en lang uge med flere sene aftenmøder, men nu skal det handle om »lederen« til indeværende nummer af Dansk Friluftsliv.

Lad mig starte med at minde jer om det kommende årsmøde og seminar på Skovskolen i Nødebo i april. Vi er glade for og stolte af det samarbejde, vi har haft med Skov og Landskab i forbindelse med seminaret. Rammen er sat for et par forrygende dage i samvær med ligemænd - nye som gamle. At uddanne sig indenfor natur, motion og friluftsliv er meget populært i disse år. Nu skal vi mødes alle sammen fra forskellige uddannelsesinstitutioner og snakke, diskutere, belyse og udveksle erfaringer og holdninger. Vi forventer os rigtig meget af både årsmødet og seminaret. Kom og vær med til at skabe dette møde mellem mennesker, og gøre det til en god oplevelse. I kan se indbydelse og program inde i bladet.

Friluftsliv og håndværk – hvorfor nu et temanummer om det? Det er jo ikke ligefrem et emne, der hitter helt vildt i friluftsverdenen lige nu. Der har oven i købet været et tidligere nummer af bladet med samme tema – nr. 29. Godt nok ligger det nogle år tilbage, men alligevel. Vi har dog i bestyrelsen været enige om, at det nu igen er tid til et godt traditionelt og originalt tem^anummer med noget praktisk friluftshåndværk. Hvert år kommer der nye medlemmer til foreningen, og de kender nødvendigvis ikke de ældre blade, selvom de nu findes elektronisk på hjemmesiden.

Vi har helt fantastiske muligheder i Danmark for at få enestående naturoplevelser og lave friluftsskativiteter ude i vores kulturlandskab. Glæden over at færdes i naturen på den ene eller anden måde bliver ikke mindre af, at vi ofte kan tage ting med hjem til værkstedet eller køkkenet. Jeg tænker

både på træ, spiselige planter, bær og frugter, rødder, bark m.m.

Min egen friluftshåndværkskarriere startede for mange år siden i LFSO – Lystfiskerforeningen for Skive og Omegn, hvis fiskevand primært er Karup Å. Der lavede jeg på klubaftener i vinterhalvåret fluestænger, spinnestænger, blink, spinnere, fluer, fangsnet og meget andet. Overvældende fornemmelse at stå med en sølvblank nystegen sølvturist af en havørred fanget med sin hjemmelavede fluestang og hjemmebunden flue. Det er altså en god proces at skabe noget med sine bare hænder, forme skabeloner, flække, hugge, snitte, slå, sy, hamre og save, for så at tage det med på tur og bruge det.

I dette nummer kan I læse om hvordan I laver jeres egen snittebænk. I kan få et indblik i det historiske håndværk og praktiske ideer til ildslagning og arbejde med flint. Der er pædagogiske overvejelser om håndværk med børn og et indblik i et kulturhistorisk restaureringsprojekt af et norsk stabbur. Af bøger anmeldelse to, der omhandler det håndværk at kunne bruge naturen som spisekammer både til vådt og tørt samt et hæfte om grøn sløjd fra den norske Husflidskole. Sidst i bladet kan I se en oversigt over tidligere artikler i Dansk Friluftsliv som relaterer til friluftshåndværk.

Det har på mange måder været en fantastisk vinter – sneen ligger på snart tredje måned. Det var jo i denne vinter, vi skulle have bygget vores træski, træ-kælk og isslæde. For hvem ved om der går 15 år før vi igen får en vinter som i år. Tag bladet med ud i værkstedet og lad jer inspirere – rigtig god læselyst.

FRILUFTSLIV OG HISTORISK HÅNDVÆRK

Foto: Jens Havskov

*Af Jens Havskov, lærer og
friluftsleder,
jhavskov@hotmail.com*

Baggrunden for at skrive denne artikel handler om at have beskæftiget mig med friluftsliv i en årrække samtidig med at have arbejdet med håndværk i museumsregi, nærmere bestemt stenalderen på Hjerl Hede. Her har jeg formidlet og arbejdet med det forhistoriske håndværk, og har på dette grundlag lavet mange kurser for børn på folkeskoler, men også for lærere og studerende i flinthugning, ildmagning, buemagning etc.

Igennem disse år er der forskellige ting, der har undret mig. Når vi taler om friluftsliv har det undret mig at vores danske definition af friluftsliv, ikke i højere grad inddrager det kulturelle og historiske, som landet jo er så rigt på. Norge har f.eks. til sammenligning med Danmark kun to gravhøje fra stenalderen!

En anden væsentlig undren har især været over børns fantasi og umiddelbare glæde og betagelse af stenalderen og dennes materialer. Blot det at røre ved flinteknivene, buerne etc., har ofte aktiveret en voldsom energi. Nogle børn er begyndt at hoppe på stedet og dernæst løbe rundt.

Stadig har jeg ikke noget svar på det, men jeg har ofte tænkt på at det er som det vækker en kraft og en glæde, en påmindelse om en glemte natur »et vildt Danmark«, fyldt med vilde dyr, våben og spænding. Dette aktiveres gennem flintekniv

Ildmagning foregår som oftest med både pyritsten og fyrsvamp, samt forskellige ildborsformer. Borene kan fremstilles meget enkelt og laves til både enkelte personer (vanskeligt) og til flere, der kræver samarbejde og timing. En stor succes når det lykkes - både for børn og voksne!

Ilden er et fantastisk afsæt for fantasi - at skabe sin egen ild og holde netop denne ild gående i længere tid er et scoop, et projekt starter med en fælles ild og afsluttes ved at ilden slukkes - projekt forbi!

En enkel måde at lave et ildbor, som kræver samarbejde (mindst tre personer), er at fremskaffe en ildplanke af relativt blødt træ, f.eks. lind. Dertil et stykke hårdere træ, eksempelvis ask fra et kosteskæft, ca. 20 cm. Dertil en flettet, snor hvorpå der gerne må være lidt bivoks for at den kan tage fat i pinden. Endvidere kræves en holder til at presse ned over den lodrette ildpind - en hul sten eller et stykke hårdt træ med et hulrum kan bruges. I planken skæres eller saves et hak hvor smulderet fra boringen kan komme ud og lægge sig - det er dette smuld, der danner grundlag for gløden.

En person presser ildpinden mod planken hvor der er lavet et hak og to personer trækker i snoren frem og tilbage. Når det ryger bliver man bare ved i jævnt tempo indtil hakket er fyldt med sort smulder der ryger. Læg herefter gløden forsigtigt over i lidt fyrsvamp eller dunhammer, tørt græs eller lignende. Pust flammen frem eller sving det sammenpakkede materiale i luften. Brug evt. siv eller tynde grene, stængler til at pakke det hele sammen.

Ildboret kan også laves eenmands, dette kræver en bue med snor, plus et mindre grej for at kunne få den nødvendige energi til friktionen, men det er stort set den samme teknik. I spidsen af ildpinden øverst kan man eksempelvis anbringe et benstykke for at formindske friktionen ved holderen.

En anden teknik er at bruge to pyritsten, som kan findes på strandene herhjemme. Først laves en rede af let antændeligt materiale, dunhammer og til sidst fyrsvamp. De to sten slås imod hinanden med retning mod fyrsvampen hvor gløderne fanges og udvikler en glød. Proceduren med at få flammer er som ovenfor beskrevet.

eller øksen, når børnene først får dem tæt på kroppen. Det er som om der ligger en viden og energi gemt i tingene, der pludselig får liv og udtrykkes rent kropsligt. Dette kalder jeg en »direkte tilgang« til tingene, en mere fy-

sisk tilgang, som børn ofte har meget nemmere adgang til end voksne. Jeg mener endvidere at denne kropslige energi er en meget værdifuld faktor, hvis man kan få den ind i ens formidling eller undervisning.

Friluftsliv og håndværk er for mig at se to discipliner hvor den kropslige erfaring og viden gennem erfaring hele tiden er i spil. Min erfaring siger mig at børn har en helt intuitiv og impulsiv tilgang til at arbejde med f.eks. naturmaterialer og til det at være ude i friluftslivet – og her kan vi som »voksne« virkelig lære noget – om krop, sanser og om at gå dybere ind i tingenes væsen.

DET HISTORISKE HÅNDVÆRK

Definitionen af det historiske håndværk brugt i friluftsliv lægger sig uundgåeligt op ad definitionen på det »nære« friluftsliv, ikke det actionprægede og præstationsorienterede. Det historiske håndværk indeholder et æstetisk eller pædagogisk sigte, og har som sådan ikke et ønske om materiel profit, som f.eks. en tømrer eller murer har det som udgangspunkt, om end deres håndværk er ypperligt.

Håndværk i friluftslivet har med begrebet tid at gøre, et godt stykke håndværk kræver tid. Det laves i hånden og involverer kroppen, det har en værdi for dets egen skyld, dvs. at der ligger en etisk og æstetisk dimension i det, der rækker ud over input/output. Det kan forklares ved at det stykke arbejde vi har gjort os umage med, oftest bliver det bedste produkt.

Men interessant nok bliver det også ofte det smukkeste - det gode håndværk er også smukt håndværk, det æstetiske er rent faktisk mere funktionsdygtigt!

»Deri ligger den erfaringens sandhed, som også enhver nutidig håndværker kender, at den økse, der ligger bedst i hånden og hugger bedst, også er den

smukkeste i formen« (John Carlsen, 1994)

Friluftsliv forbindes ikke altid med håndværk. Dog synes det som om at interessen for at arbejde med håndværk i forbindelse med friluftsliv er stigende. Smedning, knivmagning, træskæring, kajakbygning, mange af disse ord bruges oftere og oftere i forbindelse med friluftsliv.

Dette skal ses, tror jeg, som et forsøg på at knytte kultur til det ret udefinerede begreb friluftsliv, og sende signaler om en læring og en praksis, måske endda en tradition. Samtidig er det ønsket om at være kreativ, at forme et produkt og ikke den rene oplevelse blot. Et sted, som f.eks. en naturskole hvor man arbejder med håndværk i ovenstående definition vil automatisk også præge dets indstilling til friluftslivet.

MUSEER OG HÅNDVÆRK

Mange af landets museer arbejder med at gøre udstillinger og aktiviteter tilgængelige for børn. Det drejer sig ofte om »hands on« aktiviteter hvor det siger sig selv at håndens arbejde og det at være aktiv kropsligt er i centrum. Man får mere og mere øje for museernes muligheder for at give børnene direkte erfaringer og læring og museernes ansvar her indenfor i kulturlivet. (Museerne som base for landets børnekultur, Kolind 2000).

Danmark har i mange år været førende i Europa indenfor den eksperimentelle arkæologi, og dette har medvirket til mange historiske centre og værksteder, såsom middelaldermarkeder, jernalder, og vikingebyer, som eksempelvis Lustrupholm ved

Ribe. Disse steder markerer interessen for kultur og det historiske håndværk. Friluftslivet indgår som et naturligt element, om det er en tur med et vikingeskib på fjorden, smedning i en udendørs esse, eller overnatning i et vikingetelt!

EKSEMPLER PÅ FORHISTORISK HÅNDVÆRK OG AKTIVITETER

Der hvor det historiske håndværk for alvor bliver interessant er at se dets muligheder i pædagogisk sammenhæng, en måde at forbinde det praktiske og kropslige til mere abstrakt og teoretisk viden om historie, levestandard, kultur og mennesker!! Dets muligheder er utallige, her følger et par eksempler på hvordan det kan se ud indenfor stenalderen.

Aktiviteterne kan spænde fra en enkelt dag med en skoleklasse hvor børnene får fortælling fra stenalderen, ser på dyreskind, knogler og tak, slår flint, skyder med bue, tænder ild på forskellig vis med sten eller ildbor, til flere dages aktiviteter med forskellige former for bålmad, bygning af bue (afhængig af alder) overnatning i det fri, keramikbrænding etc. (se evt. ante.dk/jenshavskov).

BUESKYDNING OG FRILUFTSLIV, HÅNDVÆRK OG TAVS VIDEN

Når der tales om håndværk dukker begrebet »den tavse viden« eller »viden i handling« ofte op - f.eks. karakteriseret ved den viden, der bl.a. i mesterlæren videregives gennem efterligning og gentagelser, men som ikke er sprogliggjort. (se mere herom

FLINTHUGNING

At arbejde i flint er stenalderens basishåndværk. Inden der gås i gang med beskyttelsesbriller og gode lagre af plaster, (!) gives der introduktion til den farlige flint; hvor kommer den fra, hvor gammel er flinten (ca. 60 mio.år), fremvisning og nærkontakt med skarpe flækker, knive og økser. Derefter »hands on«!! –

Flint er et utroligt hårdt og svært bearbejdeligt materiale, der ikke desto mindre er fascinerende i kraft af sin dynamik og skønhed. Ved bearbejdningen bruges kun materialer der også fandtes i stenalderen.

Flækkerne laves via en platform på en flinteblok hvorefter de kan serieproduceres. De laves som oftest ved hjælp af indirekte teknik med mejsel af hjortetak, men kan også laves med direkte teknik. Nogle gange ender man med en cylinder hvor man kan se hvor flækkerne har ligget i flinten. Flækkerne anvendes til knive, skrabere, bor, pilespidser m.m.

Pilespidser, bor og mindre tynde redskaber laves ved hjælp af trykketeknik med ben eller kobber. Kobberet fandtes også i stenalderen, i tiden op mod bronzealderen.

Økserne fremstilles som flækkerne ved indirekte slagteknik, med en kølle og et mellemstykke af hjortetak, men fra flere forskellige vinkler. Dolkene derimod fladhugges ved direkte teknik ved hjælp af store køller af hjortetak. Stykket slås fladere og fladere indtil den flotte, tynde knivform kommer frem.

i f.eks Friluftsliv, Samfund og Pædagogik, Kap 6, Munksgård, Kbh 2009,)

Vi kender alle fornemmelsen af at være så koncentreret i udførelsen af en disciplin, at det føles som om kroppen gør tingene af sig selv og at den gør det rigtige! Vi ved også at fornemmelsen ikke altid bare kan kaldes frem igen når man har lyst, men at den nemmest opstår når man tør lade kroppen råde og har tillid til at vi kan!

Det gode håndværk skal forstås i denne kontekst - at der gives rum og tid til fordybelse hvor disse tavse kompetencer kan træde i spil! Hvor netop den direkte erfaring har plads.

Som nævnt tidligere har børn ofte nemmere adgang til denne kompetence. For eksempel er det min erfaring at tredje classes elever mange gange er langt bedre til at slå flint end voksne! De går bare i gang og så finder kroppen selv ud af det på ret forbløffende vis!

På Hjerl Hedes stenalderboplads har jeg mange gange erfaret at børn ved mere end voksne om det vi sidder og laver, f.eks redskaber - fordi de bare kigger på tingene og ser hvad det er direkte - så at sige uden filter. Alt imens deres mor eller far står og bladrer i deres indre historiebog og svarer forkert!

ET PERSPEKTIV PÅ HÅNDVÆRK OG »KUNST«

Min argumentation for det historiske håndværks berettigelse er at det er knyttet til vor historiske og kulturelle arv, og som sådan får sin vigtige rolle og legitimitet ind i friluftslivet.

Håndværket og dets rødder går helt tilbage i tiden. Hvis vi ser

BUESKYDNING OG BUEMAGNING

Stenalderbuen og langbuen vises og demonstreres. Børnene får selv lov til at skyde med dem. Hvis tiden er til det kan de selv lave én - dette kræver dog en del, helst en voksens hjælp for at konstruere en effektiv bue, eller som på billedet fra en efterskole hvor eleverne selv tog i skoven og fældede træet, og bearbejdede det med håndværktøj fra start til slut. Her blev der også indtaget teori om buens betydning gennem historien og trænet til sidst i bueskydning.

Buen har altid været et vigtigt våben i krig og jagt helt frem til moderne tid, og repræsenterer forskellige epoker i Danmarks-historien – fra jægerstenalderren, til middelalderbuen frem til topmoderne sportsbuer i dag.

på håndværkeren i vikingetiden var denne samtidig regnet for en kunstner, håndværk var eksistentielt og havde den samme betydning som kunst tillægges i dag. Den dualistiske distinktion mellem kunst og håndværk opstod først i renæssancen.

Derved blev håndværket givet evnen til at rumme det flerstrengede og modsætningsfyld-

te, som jo ellers kun kunsten kan bryste sig med i dag. Vikingernes håndværk kan som et eksempel være svært at skille fra kunst, da den er meget ekspres-siv og livfuld, især karakteriseret ved dens komplekse former af gribedyr og ornamentik, tilværelsens mange aspekter slynget ind i hinanden.

Der ligger her nogle muligheder

i håndværket, da det er meget kulturelt baseret, og også rummer en indgang til forståelse af det nordiske – fordi det går helt tilbage i tiden.

Dette argument støttes på forunderlig vis når man læser Asger Jorns betragtninger over den nordiske kunst, som han var dybt betaget af. Han kendte om nogen til nordisk kunst gennem utallige rejser og besøg til helleristninger og andre levn fra oldtiden, og havde netop den før omtalte direkte erfaring med materialet via hans store kunstneriske begavelse. Han skriver:

»Al fortidens nordiske kunst forklarer også nutidens nordiske kunst, at den inderste mening i denne kunst er det sind, som ligger bag alle tingene, gennemtrænger dem og gør dem dybt personlige. Denne sindsudstråling siger os, at det ekspressionistiske begreb er en tilstand, som det har været naturligt at færdes i gennem hele vor lange fortid, og at vi i Norden er forblevet i denne tilstand under rejsen og op til nutiden« (Asger Jorn, 1996). Når man læser Asger Jorns rejser gennem den nordiske historie er det ikke fjernt at tænke en forbindelse i det håndværksmæssige og billedlige helt fra gammel tid og frem til i dag.

Denne erfaring eller viden ligger der stadig i tingene som en bundet kraft, og kan få udtryk gennem kunst og håndværk.

Litteraturhenvisninger kan indhentes ved henvendelse til forfatteren.

SNITTEBÆNKEN

TÄLJEHEST – ARBEJDSSKAMMEL -
BANDKRAKK
KÆRT BARN HAR MANGE NAVNE!

Af Henning Sørensen, naturvejleder,
Snoghøjgård, danature@mail.tele.dk

Under modulet »Friluftsliv og håndværk« på friluftsvjelelederuddannelsen på DGI Karpenhøj valgte de studerende bl.a. at lave en snittebænk. Den 1-årige friluftsvjelelederuddannelse er et samarbejde mellem DGI Karpenhøj og UCN læreruddannelsen i Aalborg og indeholder valgmuligheden »friluftsliv og håndværk«.

Undervisningsforløbet er henlagt til en tidligere stald på »Snoghøjgård« nær Dragsmur på Mols. Stalden er nyistandsat og virker som samlingssted og værksted.

Vi fik samlet alle relevante materialer til huse:

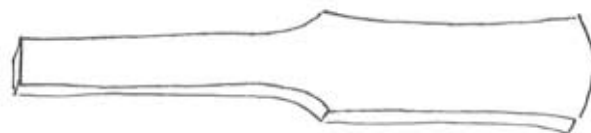
- Fra et nærliggende birkekrat tog vi materialer til ben. 3 eller 4 stk., alt efter ønske om design. Benene skulle afbarkes i god tid inden bænken skulle påbegyndes, så de er tilpas tørre.
- Her fandt vi også det stykke let krogede birk, som skulle bruges til den lodretstående vippeakse.
- Til det vandrette bænkestykke, og det skråstillede arbejdsunderlag fik vi nyopskærede egeplanker (tykkelse ca. 4 cm.). Plankerne blev pindet op på et koldt og tørt sted. Her kan naturligvis også bruges et stykke af en tør fyrreplanke.
- Endelig fik vi smed Thomas Nørgård, Hyllested Skovgårde, til at håndsmede 2 smukke stykker rundjern, med en fin krøllet afslutning i den ene ende, til brug for at kunne regulere bænkenes klemmehøjde.
- Div. værktøjer: sav, kniv, høvl, båndkniv (en lang kniv med et skæft i hver ende (se ill.)) skruer, lim, bor osv.

Arbejdsgang:

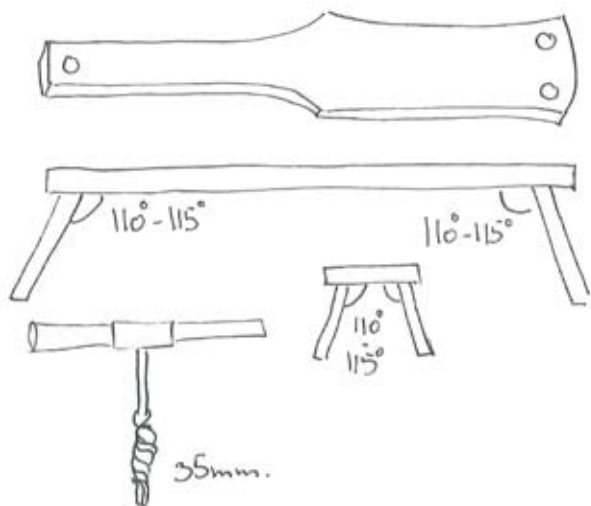
1. Fremstil en skabelon af det vandrette bænkestykke. Et stykke foldet karton sikrer at bænken bliver symmetrisk, når »den halve bænk« klippes i det dobbeltliggende karton.

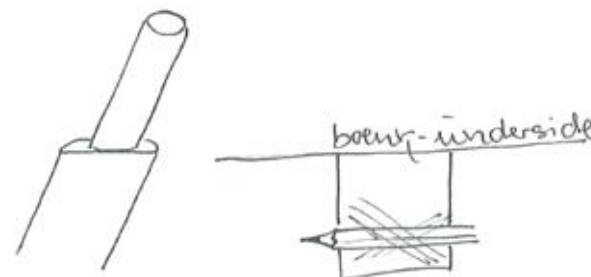
2. Overfør skabelonen til planken og sav stykket ud.

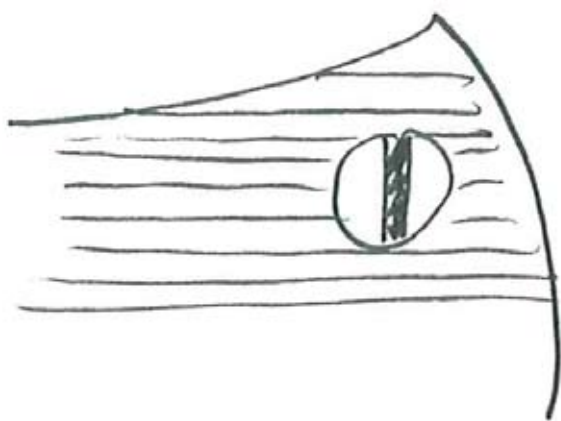
3. Afsæt og bor 3 huller. Bedst med 35 mm. For at få den rigtige retning (110 – 115 grader) af huller kan der fremstilles en klods med dette smig.

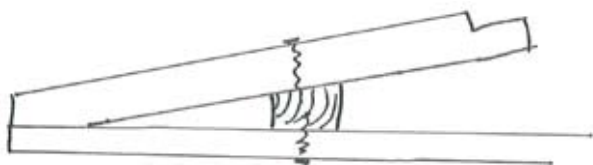
4. Skær toppen af bænkenes ben ud til dyvler med en længde af 5-6. Denne ring kan overføres med en klods og en blyant.

Benenes top forskæres for at skabe plads til en kile og således at kilen sidder vinkelret på bænktærets årer.

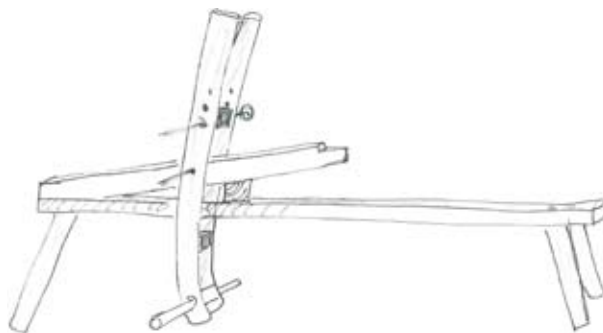
5. Lav kiler af hårdt, tørt træ. Indsmør toppen af benet i lim (hvid snedkerlim) – sæt benet korrekt og bank kilen i.
Efter tørring saves toppen i niveau og der slibes efter med sandpapir.
6. Gør det skråtskårede »arbejdsunderlag« færdigt og fastgør det på bænken med skruer af passende længde. Derefter understøttes det med en »stabiliseringsklods« som ligeledes fastgøres med passende skruer, både i bænkeunderlaget og i »arbejdsunderlaget«.

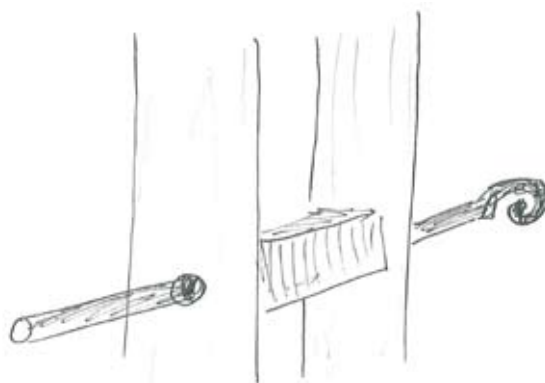
7. Den krogede gren, som skal bruges til 2 vippeakser, flækkes og bearbejdes. De 2 flækkede sidestykker jævnes så de vil være parallelle efter monteringen. Inden (det kan godt lade sig gøre at vente til efter) opflækningen bores der hul til isætning af »fodklemmen«.

8. Vippeakserne, fodklemmen og stabiliseringsklodsen, som skal stabilisere vippeakserne, monteres og fastsættes på passende sted (afhængig af benlængde, bænkhøjde osv.) med et stykke rundjern.

10. Klemmeklodsen sættes imellem vippeakserne og den fastholdes af det andet stykke rundjern.

Afhængig af temperament og indstilling kan snittebænken olieres, males, dekoreres eller blot stå i rå træ.

Alle har fået en fin og brugbar bæk, som hin enkelte har vældige planer med. I samtaler undervejs faldt der mange guldkorn:

- Her har man et stykke værktøj, som kan anvendes. Det er nemt at arbejde videre på bænken og den kan bruges når der skal laves skeer, kaffemug i træ osv. - her får man »en ekstra hånd«.
- Mine børn kan få glæde af at arbejde med bænken. Den er perfekt til formidling. De kan lære noget om træ og glæde ved »håndens arbejde« – og så på en sikker måde.
- Det er spændende at udnytte krympeeffekten (at bækstykke, som er af frisk træ vil krympe om benene, som er af mere tørt træ). Her oplever – og udnytter man træets natur.
- Bænken er jo nærmest en skulptur – helt de-

korativ. Kan evt. bemales og dermed blive et møbel - brugskunst.

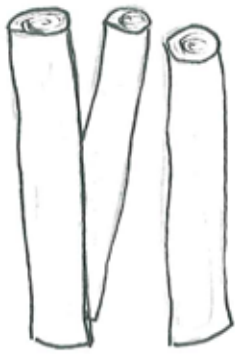
- Bænken kan indgå i det som håndens arbejde skaber, nemlig »det gode rum«. Her er det lige legalt at lade arbejdet hvile for en tid, når en væsentlig samtale tager form, som at være den tavse og aktive lyttende.
- I stedet for at sige til børnebørnene: »Kom herhen og tal med bedstefar«, hvad der ofte

kan blive et underligt kunstigt møde, så kan det siges »skal vi lave nogle kroge til at hænge i skuret til haveredskaberne« – Selv små børn kan med en lille båndkniv arbejde sikkert med at afbarke, og så går snakken og vi er alle ægte optaget.

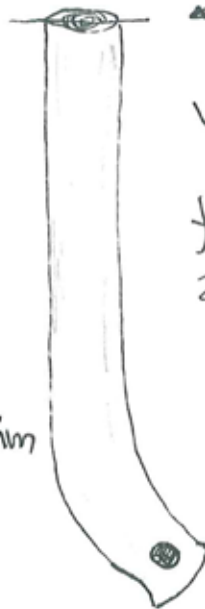
Til fornøjelse, spændende møde og til personlig opbyggelse.

Materialer

ben i
hårdt
tørt
træ

flækkelinie

Vippe arkse

flækkes til

2 ens arkser

kiler
i
tørt træ

hvid
smedkerlim

klods til at
stabilisere
arkserne med

"fodklemme" til
at fastholde
emnet

bænkplanken

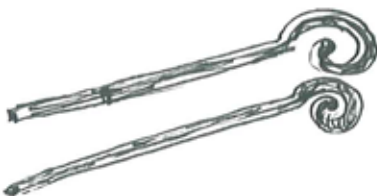

anlæg for støtte
når man snitter

skråtstillet
"arbejdsunderlag"

stabiliserings klods
til "arbejdsunderlag".

2 håndsmedede
stykker rundjern

klemmeklods
til at fastholde
emnet

Et
Antal
skruer
Passende længde

ÅRSMØDE OG SEMINAR

Seminar og netværksmøde om uddannelser i natur og friluftsliv

Foto: Kristian Dueholm Jessen

VELKOMST TIL ÅRSMØDET OG SEMINAR

Årsmødet afholdes i år på Skov og Landskab i Nødebo. Årsmødet foregår traditionen tro om søndagen efterfulgt af et mandagsseminar, som i år har emnet uddannelser i natur og friluftsliv (se mere under mandagens program)

PROGRAM FOR SØNDAG DEN 11. APRIL 2010

14.00 Velkomst, kaffe mv. i gården ved spisesalen med introduktion til eftermiddagens aktiviteter og de praktiske forhold på Skovskolen. Herefter aktiviteter indtil kl. ca. 17.00.

Aktiviteterne er delt i to: 1) Lomberjack aktiviteter, for dem der er til det aktive og 2) Rundvisning med fortælling om skovskolen ved uddannelseschef Anders Bülow.

17.00-18.00	Autonom friluftssnak, grejbytte/salg osv. Medbring lidt fra gemmerne eller butikken.
18.00	Middag i spisesalen
19.00	Årsmøde i spisesalen (program følger vedtægterne)
20.30	Oplæg vedr. nationalparkerne og deres muligheder for friluftsliv og job i denne sammenhæng. Foregår i spisesalen
21.30	Fri snak og hygge i spisesalen.

Overnatning: I klasseværelse (gratis), i shelters (gratis) eller på enkelt eller dob.vær. (mod betaling). Husk at booke evt. værelse ved tilmeldingen.

Tilmelding (senest 1. april): Send mail til Jesper Lind Nielsen - thor_dk@hotmail.com

Husk at skrive:

- Hvilke/en dag/e du deltager
- Om du ønsker at overnatte på værelse
- Dit telefonnummer
- Hvem du er

Medbring: Sovegrej hvis du ikke sover på værelse.

Pris: For deltagelse i årsmøde og seminar for medlemmer - 500 kr. inkl. forplejning. Deltagelse kun søndag koster 250 kr., deltagelse mandag koster 250 kr. for medlemmer. Pris for ikke medlemmer mandag er 400 kr.

OBS: Hvis du ikke er medlem og gerne vil deltage mandag og samtidig melde dig ind i foreningen får du denne pakke for 430 kr.

Sted: Skovskolen, Skov og Landskab, Nødebovej 77A, 3480 Fredensborg

Dansk Friluftslivs (DFNF) seminar i 2010 afholdes i samarbejde med Skov & Landskab (S&L), Københavns Universitet. Temaet er natur- og friluftslivsuddannelser i Danmark. Ikke noget nyt emne, men ikke desto mindre højaktuelt, da flere og flere uddannelsessteder i disse år afvikler nye uddannelser indenfor natur- og friluftsliv.

Seminaret afholdes på Skovskolen, Skov & Landskab, Nødebo mandag den 12. april 2010 fra kl. 9 - 16. Traditionen tro afholder foreningen årsmøde samme sted aftenen inden seminaret - søndag den 11. april 2010.

PROGRAM FOR MANDAG DEN 12. APRIL 2010

- 8.00 - 9.00: Morgenmad. Mange har overnattet fra dagen før, pga. årsmøde for Dansk Friluftsliv.
- 9.00 - 9.30: Indskrivning, kaffe og velkomst.
- 9.30: Velkomst v. Anders Bülow (S&L) og Rasmus Simonsen (DFNF).
- 9.40 - 10.00: Peter Bentsen (S&L): Uddannelser i natur og friluftsliv – overblik, niveauer og kompetencer samt introduktion til dagens program.
- 10.00 - 10.40: Mette Åskov Knudsen (S&L): Naturvejlederuddannelsen og Jacob Bak (PP): Poul Petersens Idrætsinstituts friluftvejlederuddannelse.
- 10.40 - 11.00: Sune Steiniche Kjær (VIAUC): Friluftvejlederuddannelsen.
- 11.00-11.20: Pause.
- 11.20 - 12.00: Matilde Jensen (UCL): Diplomuddannelsen i Udeliv og Motion og Niels Ejbye-Ernst (VIAUC): Diplomuddannelsen i natur- og friluftspædagogik.
- 12.00 - 13.00: Frokost.
- 13.00 - 13.40: Lis Reinholdt Kjeldsen: Professionsbachelor til Outdoor Pædagog og Ingvar Haubjerg Nielsen: Den Frie Lærerskole i Ollerup.
- 13.40-14.00: Søren Andkjær (SDU): Nordisk Bachelor i Friluftsliv.
- 14.00-14.30: Pause.
- 14.30-14.50: Erik Mygind (IFI): Fleksibel Master i Friluftsliv.
- 15.00-15.20: Peter Bentsen (S&L): Opsamling, diskussion og perspektivering, fx andre uddannelser, internationale uddannelser, ph.d.-uddannelse, fremtidens uddannelser.
- 15.20-15.40: Diskussion om evt. dannelse af netværk for uddannelser i friluftsliv og næste møde i netværket for uddannelser i friluftsliv.
- 15.40-16.00: Tak for i dag, opsamling og næste års DFNF seminar.

HÅNDVÆRK FOR SMÅ HÆNDER

Af Knud Erik Nielsen, pædagog og friluftslivsvejleder, Ugelbølle SFO, familien_nielsen@stofanet.dk

Jeg bruger ofte »håndens arbejde« til aktiviteter, udfordringer og oplevelser, men set ud fra en friluftslivsvinkel hvad er så håndværk for små hænder? Er det at kunne klæde sig fornuftigt på, at kunne holde sig tør og varm, at holde styr på sine ting, at kunne tænde et bål eller er det at kunne fremstille et produkt med sine hænder og lidt værktøj?

Jeg vil i denne artikel fortælle om overvejelser, materialer, værktøjer, m.m. i forbindelse med snitning og smedning i en SFO.

Mine forudsætninger for at skrive denne artikel er 27 års pædagogerfaring og en friluftslivsvejlederuddannelse, hvor jeg fordybede mig i håndværk. De sidste ni år har jeg arbejdet i Ugelbølle SFO's Naturfritter. Vi har et dejligt sted, ca. 1 km fra institutionen med træer, buske,

bæk, bålplads og en skurvogn til opbevaring af udstyr. Børnene, i indskolingsalderen 5 – 10 år, er i Naturfritteren i en turnusordning af 2–5 gange i et forløb med 15–20 børn ad gangen.

GENERELLE OVERVEJELSER OM HÅNDENS ARBEJDE

Jeg bruger ofte »håndens arbejde« med træ og metal til aktiviteter, udfordringer og oplevelser. Det har altid været vigtigt for mig, at det færdige produkt er ordentligt set ud fra de forudsætninger, det enkelte barn har, samt at påvirke barnet til at have en stolthed, når det har gjort sit bedste. Produktet skal være et resultat af barnets indsats og ikke den voksnes.

Vores børn kommer fra socialgrupper, hvor det er meget få af forældrene, der fremstiller et håndgribeligt produkt i forbindelse med deres job. Ting er noget, der kommer fra butikker, uden mulighed for indsigt i fremstillingsprocessen, stimuleret af kataloger og begrænset af pladsen i skabe og på hylder.

Tidligere tiders selvforsyning, af dyd eller nødvendighed, med selv at fremstille og reparere husgeråd og redskaber og den overførsel af håndværksmæssig erfaring og overleveringer, der derved skete mellem generationerne, er nu noget, vi kender fra TV f.eks. »Bonderøven« med over 600.000 interesserede seere. I SFO'en er det mig, der har rollen som »mester«, der lærer fra sig.

At snitte kræver ikke de store forberedelser. Kniven frem og en egnet pind. Naturens lyde, fællesskabet, snak og hygge. Vores børn nyder at snitte og gør det meget.

AT SNITTE MED BØRN

At give børn adgang til skarpe knive er en spændende udfordring. I mange hjem er de skarpe knive forbudt for børn og anbragt uden for deres rækkevidde. Hver gang en ny gruppe børn starter, er der forældre, der har behov for en snak om deres bekymringer. Gennem mange år med børn med knive har jeg sat meget plaster på, dog flest på kollegaer og forældre, men ingen skader har været mere alvorlige, end at et plaster var nok. Knivene er altid meget skarpe og giver derfor et rent og fint snit – også i en finger. Derfor gror det hurtigt sammen igen, hvis der kommer en lille revne eller ridse.

VÆRKTØJER

Vores snittegrej er samlet i en kasse. Ikke større og tungere end børnene kan håndtere den.

Hver kniv har sin plads, så det er let at se, om alt er med, når der ryddes op.

Vi bruger Mora snitteknive med træhåndtag, bladlængde 58mm og med en god spids. Jeg har valgt at alle snitteknive er lige store, på den måde undgås drenges kamp om de største knive.

Kassen indeholder desuden et par båndknive med 14 og 21cm æg, samt en trækølle og en stor gammel brødkniv. Desuden er der et par enhånds skruetvinger til at spænde fast med så der kan arbejdes med begge hænder, nogle stemmejern, en sav, cykeleger og nogle lange skruer med træhåndtag, som er gode i hyldens bløde marv. En rulle malertape passer måske ikke i sammenhængen, men er god til mærkning med navn når der skal holdes styr på hvis der er hvis.

Vi har et par snittebænke, selv-lavede i forskellige udformninger, som ofte bliver brugt. Problemet med snittebænke er ofte, at børnenes ben ikke er lange nok til at kunne give et tilstræk-

keligt pres til fastholdelse af emnet mellem bænkenes kæber. Jeg har prøvet at lave afstanden så kort som mulig, men samtidigt bruger børnene ofte, at der sidder et barn foran på bænken, i en kombination af hjælp til at presse, hyggesnak og fællesskab.

MIT VALG AF TRÆ

Vi bruger altid frisk grønt træ. Ask, hassel og hyld er der meget af i området og indimellem skaffer jeg noget birk, som er dejligt blødt. Mange steder kan man se ideer til, hvordan juletræet med lidt snitteteknik kan omdannes til forskellige spændende knagerækker og hængedimser. Efter at have haft tøj, værktøj og fingre klistret til i harpiks nogle gange er det min erfaring, at den slags kun kan bruges, hvis man vil tage snittelysten fra nogen! Harpiks klistret aftager en del, hvis træet tørrer, men jeg vil gerne bruge friskt træ. For at undgå at Naturfritter-området kommer til at se hærget ud, må børnene ikke selv brække eller save grene af træer og buske. Jeg sørger for, der altid er snittetræ og pinde

til rådighed i en dertil bestemt kasse.

Frisk træ er lettere end tørt at snitte i, og giver også bonusoplevelser i form af duft fra bark og saft.

Inden børnene begynder at bruge snitteknivene, snakker vi om sikkerhed, ansvar og tillid.

SIKKERHED, TILLID OG TEKNIK HÆNGER SAMMEN

Jeg snakker om og viser, hvordan vi undgår de farlige situationer, hvordan knivene håndteres, afstande til andre børn, sidde ned og i hvilke områder knivene må være. »Glemmer« man det, kan det blive nødvendigt med en »time out« i kortere eller længere tid og selvfølgelig er der nogle, der gør det, men samlet set giver snitteaktiviteterne mange dejlige timer med gode oplevelser og spændende resultater. Jeg har aldrig brugt handsker for at beskytte børnenes fingre. De får ikke et ordentligt greb med handsker, der ofte er enten for store eller små, oplevelsen ved at mærke træet går tabt og endeligt lærer de ikke at passe på hvor kniven skærer. For mig er handskerne en bjørnetjeneste. Jeg kan heller ikke snitte ordentligt med handsker på. Min erfaring er, at de voksnes udstråling har stor betydning. Er jeg sammen med en kollega, der er utryk ved knive og nervøs for uheld – ja så opstår de.

Mange har fået indprentet, at man altid skal snitte væk fra sig selv. Udmærket rent sikkerhedsmæssigt men upraktisk hvis man skal kunne se hvor og hvor meget kniven fjerner. Jeg lærer derfor også børnene en teknik, hvor de, mens albuerne holdes

ind til kroppen, snitter foran brystet så de kan se, hvad der foregår. En anden god teknik er at støtte emnet mod et underlag f.eks. bænken eller lignende, så der kun skal bruges kræfter til knivens arbejde.

Ofte snitter børn med det yderste af knivklingen. Da de i forvejen har en begrænset fysisk kraft, bliver det svært at mase klingen igennem i en glidende bevægelse, så klingen skærer sig igennem i stedet for at presse igennem. Det er svært, også for voksne.

HVAD SNITTER BØRNENE?

Ofte snitter børnene for at snitte. For processen uden et produkt som mål. Som en anden leg, hvor der øves og det nydes at få færdigheden i hænderne. At snitte er en stille aktivitet, så fuglesang, hyggesnak, historiefortælling eller naturens fred og ro kan nydes samtidig.

Til at begynde med er børnene meget optaget af at snitte barken af flest mulige grene evt. spidse dem lidt i enden og opdager hurtigt, at der er små knaster som er svære at fjerne. Det gør det aktuelt at introducere køllen og den store kniv, hvor den store kniv ved hjælp af slag med køllen kan bruges til et kontrolleret hug. En teknik vi også bruger hvis der er meget materiale, der skal fjernes eller noget, der skal flækkes.. Jeg har en kasse med modeller til inspiration. Ikke for at vise, hvordan det skal være, men hvordan det kan være. Kassen indeholder blyanter, knive, gaffer, fingerringe, armringe, blomster, både, træmus, brumme og meget andet.

Bliver den spidsede pind forsynet med en blyantspids i enden kan den skrive og har fået en ny funktion.

Hylden bruger vi til at udhule. Tynde skiver bliver til ringe, til fingre, arme eller spil (kryds og bolle, fang ringen). Længere stykker forsynes med en prop som bund og bliver derved til et bæger. 10-15 cm stykker bliver ved hjælp af en gammel cykeluger udhulet til et pusterør.

Der kan også laves blomster af hyldens grene. Tynde spåner snittes, uden at de løsnes, rundt og rundt, til den bløde marv er nået. Spånerne breddes ud og der sættes en stilk på. Vi bruger en trækloids med hul i, så kniven stopper i tide.

Skeer og andre hulninger ned i træ er svære. At arbejde med årene, og få kniven til at stoppe det rigtige sted, kræver så meget kraft, træning og kontrol, at kun få af SFO børnene mestrer det. Vi har forskellige huljern, skejern og skeknive i en speciel kasse, som de ældste prøver indimellem. Vi starter altid med at lave udhulningen, så et flot skaft ikke går til spilde. For at kunne bruge begge hænder til værktøjet spænder vi træet fast med en skruetvinge til bæk eller bord. Nemmere er det med en gaffel. En gren på 2-3cm flækkes, den snittes flad, der lægges et savspor som start på mellemrummet mellem tænderne. Dette udvides med kniven og et brugbart skaft snittes til. Lidt madolie gør det lettere at holde gafferne pæne og rene. Nogle gange opfordrer vi børnene til at lave gaffer for at bruge dem til næste dags bålret

og i flere af vores familiers bestikskuffe er der trægaffer.

KÆPHESTE OG HAMRE

I endnu en kasse har vi sneglebor i forskellige størrelser. Nogle til svingbor, andre med et øje i toppen, hvorigennem der sættes en pind. Ved hjælp af borene bores der huller i lidt tykke træstykker (bor huller inden der saves), en hammer eller kæphest trykkes frem, afhængig af grenen der sættes i hullet. Velinformeret kilde vil vide, at en af hamrene bruges i en retssal i Aalborg.

Kæphestens hoved kan dekoreret ved at snitte og bore og evt. med tov som manke og tømme.

SMEDNING MED BØRN

At arbejde med og forme gløddende jern har fascineret mennesker gennem tiderne. Den gamle landsbysmed havde en hel speciel rolle i samfundet. Vi smeder også. Ikke i Naturfritterren, men udendørs hjemme ved SFOen. Det kræver forberedelser hver gang og er derfor ikke så spontan en aktivitet.

Udfordringen for børnene er føling med hammeren, styrke og præcision. Derfor vil de fleste forsøg på at lave en kniv ende med et stykke takket metal, der har brug for bearbejdning af vinkel- eller bænksliber. Et værktøj er forbudt for SFO børn, derfor vil jeg hellere lave noget, hvor resultatet bliver rimeligt med de forudsætninger, børnene har og hvor det er børnenes produkt.

ESSE, AMBOLT OG HAMRE

Vores esse er lavet af en bradepande og med en smedjernsgryde med hul i bunden monteret i midten som esseskål. Luften,

der leveres af en støvsuger, reguleres ved hjælp af en kugleventil monteret på et metalrør, der er ført gennem esseskålens bund. Det hele er anbragt på et metalstativ, der er så lavt, at børnene kan følge med i, hvad der sker i essen. Vores ambolt er en rigtig ambolt, men et stykke jernbjælke kan også bruges. Den står i en for børnene hensigtsmæssig arbejds højde. Hamrene er i forskellig størrelse, så de passer til børnenes kræfter og nogle er slebet, så de virker som værktøj til specielle opgaver. Der er altid en spand med vand til køling af jern, værktøj og fingre. Vi har også et par tænger.

SIKKERHED

Vi bruger briller af hensyn til springende glødeskaller, men ikke handsker. Børnene lærer at fornemme varmen. Opvarm-

ningen sker ved hjælp af trækul, det afgiver ikke så meget giftig røg.

For at minimere de farlige situationer er det altid mig, der holder det varme jern, når der smedes, mens børnene hamrer. De varmer jernet op i essen mens jeg arbejder ved ambolten med ét barn ad gangen. Processen planlægges, så vi kan holde direkte i det jern emnet laves af så længe som muligt. Forplantes der for meget varme køler vi i den spand vand, der altid står ved siden af. Tængerne bruges, når jernet er kort og varmt, men det er svært at styre emner med en tang.

HVAD SMEDER VI

Jeg har fire børn med til smedning ad gangen. Tre, der varmer jern i essen og én, der smeder. Første udfordring er altid at

smede et søm. Rundjern på 8 mm tyndes ud i en lang firkantet spids. Slagene skal ligge, så der ikke opstår hakker. Der skal slås hoved på sømmet ved hjælp af et naglejern, sømmet skal afkøles og afprøves. Et søm og en oplevelse rigere. Mange af vore børn er den stolte ejer af selvsmedede søm.

Har de lyst til at smede mere, har jeg en kasse med ting til inspiration. En speciel udgave af en kvindekniv lavet i 5-6 mm rundjern, klingens er lille og kort og kræver ikke den store præcision, en hestesko smedet ud af fladjern, en knage, hvor vi også bruger 8 mm rundjern eller en gaffel, hvor et stykke fladjern flækkes for at danne tænder der derefter smedes til og skaftet udformes efter evne, evt. med et øje øverst.

Det kræver mange slag og mange ture i essen at komme frem til det færdige produkt, som til gengæld er helt unikt og forbundet med en oplevelse.

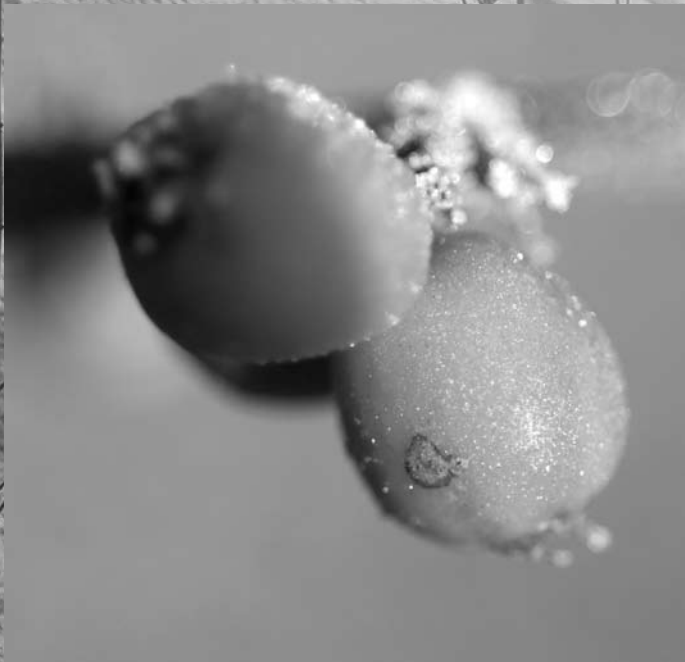
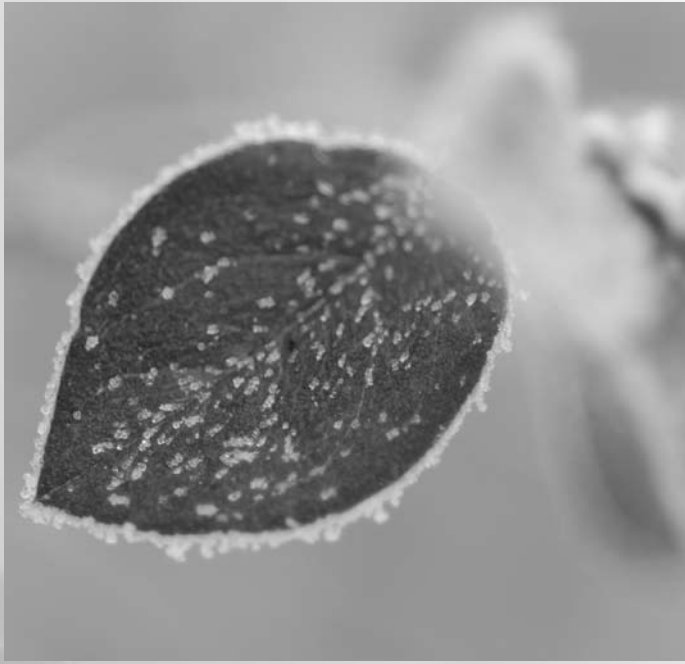
HÅNDVÆRK FOR SMÅ HÆNDERS FREMTID

Det er mit håb, at der også i fremtiden er ressourcer og kompetencer til at give børnene oplevelser og erfaringer med »håndens arbejde«. At »sikkerhedshysteri«, bl.a. knivforbud, og besparelser ikke gør »håndens arbejde« til kun at være berøring af elektronikkens styreknapper.

Afslutningsvis kan jeg oplyse, at byrådet i Syddjurs Kommune har besluttet at lukke skolen, som SFO'en er en del af, ved skoleårets afslutning.

RESTAURERING AF ET STABBUR

ET KORT INDBLIK I NORSK HÅNDVÆRKSTRADITION

*Af Christoffer Christensen, selvstændig,
Friluftssnekkeriet, christofferchristensen@gmail.com*

Stabbur på Åknes i Åseral

I sensommeren 2009 fik jeg mulighed for at komme på et kursus om restaurering og vedligeholdelse af gamle norske bygninger arrangeret og finansieret af den norske rigsantikvar. Anledningen var, at det norske storting, som så mange andre parlamenter, i lyset af den aktuelle finanskrisen havde besluttet sig for at stimulere økonomien ved at pumpe offentlige midler ud i en række 'trængende' sektorer – en beslutning, der kom rigsantikvaren og dermed mig til gode.

Et par ord om mig selv, inden jeg fortæller om kurset, så man kan forstå, hvordan jeg var endt på et norsk restaureringskursus: Jeg er bosiddende i Åseral kommune, som ligger i Vest-Agder Fylke, som igen ligger i den sydlige del af Norge. Her driver jeg et lille enkeltmandsfirma, som primært beskæftiger sig med tømrer- og snedkeropgaver. Via den lokale kulturforvaltning var jeg blevet spurgt, om jeg var interesseret i at deltage i et restaureringskursus. Som erfaren tømrer med kærlighed til faget var det et tilbud, jeg med glæde sagde ja til.

Kurset blev ledet af Torgeir Harldstad, indehaver af Agder Restaurering, og havde til hensigt at få flere håndværkere til at beskæftige sig med restaurering. Kursets 'case' var et af de fredede stabbur, som står placeret rundt om i Åseral.

Kurset startede i det tidlige efterår 2009, hvor vi skulle begynde med at foretage en registrering af alle bygningsmæssige detaljer. Skitser blev tegnet, opmålinger blev registreret og ikke mindst et utal af billeder blev taget. Alt sammen for at have et grundlag for den senere restaurering af de enkelte tømmerstokke og knuder, som var angrebet af rådskader. Som sådan er registrerings primære funktion, at den udgør en slags facitliste, som vi løbende kan og skal konsultere under hele restaureringsforløbet.

Ved restaurering af et fredet stabbur lægges der stor vægt på at bibeholde så meget som mulig af det autentiske bygningsudtryk. Det vil blandt andet sige, at den senere genplacering og samling af stabburet skal gøres med så stor nøjagtighed som muligt. Yderligere er det vigtigt at bruge de samme håndværksmæssige teknikker, som man oprindeligt benyttede. I kursets tilfælde var der tale om et stabbur med en datering helt tilbage til år 1620. Årstallet angiver ikke, hvornår de enkelte træer er plantet, eller hvornår stabburet er bygget, men derimod hvornår træet, som er brugt til byggeriet, er fældet (en dateringsmetode, som kaldes dendrokronologi).

Kerneboringshuller stammer fra datering af stabburet.

Nogle gange foretages restaureringer på stedet, andre gange ikke, det vurderes fra sag til sag. I

kursets tilfælde blev alt demonteret og flyttet til Agder Restaurerings værkstedsfaciliteter, hvor en del af stabburet blev samlet igen og mere nøjagtige opmålinger af manglende bundstokke kunne foretages. Det er ikke et ualmindeligt fænomen, at den første runde af stokke delvis mangler eller er helt væk. I dette tilfælde blev det bestemt at lave fire helt nye, eftersom tre af dem manglede helt, mens den sidste var stærkt angrebet af råd. Derudover er det godt udgangspunkt for resten af bygningen at få et nyt og solidt »fundament«.

Bundstokken, som ligger på bukkene, har en længde på ca. 5,5 m, og højden er henholdsvis 55 cm og 48 cm.

Der måles ud til de nye bundstokke

Håndværksmæssige teknikker er et kapitel for sig, når man har med restaurering at gøre.

Et er at kunne analysere kerneboringsprøverne fra tømmerstokkene, noget andet er værktøjsmærkerne i forbindelse med det oprindelige arbejde.

Der er ikke overladt noget til tilfældighederne, når der f.eks. skal kopieres en helt ny stok eller en del af en stok skal skiftes.

Den mest anvendte økse på dette stabbur har været en tømmerbile.

Selv om det kan lyde tungt at skulle hugge alt med en økse, får man med tiden et ganske godt greb om både huggeteknik og øksen.

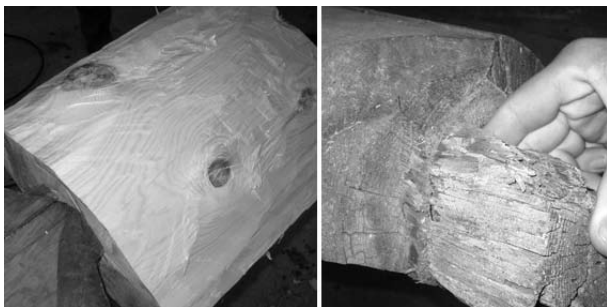
Der følger mange udfordringer med en opgave af denne type og efter som det ikke er alle stokke, der skal kopieres, er en anden udfordring at »sponse« nye stykker træ ind i de gamle. Toppen af en stok kan være så medtaget, at den skal skiftes, hvilket de næste billeder viser.

Eksempel på en gammel stok, hvor der er »sponset« et nyt stykke træ ind på toppen. Nederst til venstre i billedet står der en tømmerbile, som var den mest anvendte økse.

Andre gange er det enderne af stokken, som må skiftes ud, og så forestår der et større arbejde med at skære eller bore sig ind. Tilpasning mellem nye og gamle stokke, med eller uden spon, er et puslespil uden lige. Her er det vigtigt at have alle sine billeder, skitser osv. ved hånden, da det er det eneste faste udgangspunkt man har i forhold til at ramme det oprindelige. Det er ikke ualmindeligt, at man er nødt til at have den enkelte stok af og på 15 – 20 gange, før den passer i knuden og med den underliggende stok.

Det er spændende at være med til den slags restaureringsprojekter. Faglige vurderinger og indsigt i en lang håndværkstradition er en forudsætning for at komme frem til et godt resultat.

To billeder, der illustrerer før og efter udskifning af enden på en stok. Tilpasning i knuden og til de øvrige stokke mangler.

Afslutningsvis skal det bemærkes, at meningen med kurset ikke 'blot' er at lære sig huggeteknikker, for det er også afgørende at lære, hvordan man indsamler oplysninger om stabburet hos ejeren, i litteraturen og følge antikvariske principper.

I skrivende stund mangler der fortsat en del, før arbejdet er færdigt, men som de næste billeder viser, er vi godt på vej, og det bliver særdeles interessant at skulle stille det færdige resultat op i efteråret 2010.

Arbejdet er nu så langt, at det er tydeligt at se, hvad der er blevet skiftet. Bemærk bundstokken (det midterste billede) under dørhullet – længden er ca. 5,5 m. og højden er henholdsvis 55 cm og 48 cm.

STOFMÆRKE - DANSK FRILUFTSLIV PÅ TRYK

Vær med til at gøre Dansk Friluftsliv endnu mere synlig. Dansk Friluftsliv er kommet på tryk i form af et strygebart stofmærke (4 x 10 cm). Mærket kan stryges på kajakvesten, rygsækken, tasken etc.

Stofmærket kan erhverves til årsmødet, hvor det vil være gratis for medlemmer. Ellers kan det købes ved henvendelse til Martin Johnsen, mbjohnsen@gmail.com.

Pris: 30 kr. inkl. forsendelse.

DANSK FRILUFTSLIV

Få kursuskataloget for 2010 tilsendt. Send sms til 21 15 76 89 med teksten kursus 2010 samt navn og adresse.
Eller læs mere og download kataloget på www.karpenhoej.dk

Træklating
Havkajak
Navigation
Instruktørkurser
Håndværk
Karpenhøj Explorer

DGI Karpenhøj

Kursuskatalog 2010

Få skræddersyet dit håndværkskursus!
Prøv kræfter med træhåndværk, buemagning, essesmedning, flint og shelterbygning.

BOGANMELDELSER

Af Martin Johnsen, afdelingsleder og koordinerende friluftslivsvejleder, DGI Karpenhøj, mbjohnsen@gmail.com

Der er igennem årene anmeldt mange bøger i Dansk Friluftsliv. I en periode kunne bøgerne købes gennem Friluftsbogklubben, men som tidligere nævnt er bogsalget stoppet, mens anmeldelserne fortsætter. På hjemmesiden findes en samlet bogliste over alle de bøger, der er blevet anmeldt i Dansk Friluftsliv. Listen er opdelt i temaer og aktiviteter, således at I nemt kan få et overblik over anmeldte bøger indenfor f.eks. havkajak, håndværk, pædagogik osv. Falder I over en ny bog, som I gerne vil anmelde eller have anmeldt, så kontakt redaktionen.

Om ikke mange måneder begynder naturen at vågne fra en lang, hård og kold vinter med masser af sne og kulde. Når det sker, pibler urter og planter op af jorden, og så starter flere måneders mekka i forhold til det grønne gastronomiske køkken. Der skal ikke meget til at pifte ens turmad op, om det er lidt grønt på toppen, noget i suppen eller en hjemmebrygget kryddersnaps til bålhyggen. Det er et håndværk at kende og kunne bruge naturens vilde planter, hvorfor to af de tre anmeldte bøger handler om spiselige ting i naturen. Der er med andre ord kommet ukrudt på dagsordenen. Tredje bog handler om grøn sløjd og er endnu et hæfte fra den Norske Husflidskole, som bare kan noget, når det gælder håndværk og snitning i frisk træ.

Jeg håber, I vil finde glæde og inspiration i alle bøgerne. God læselyst.

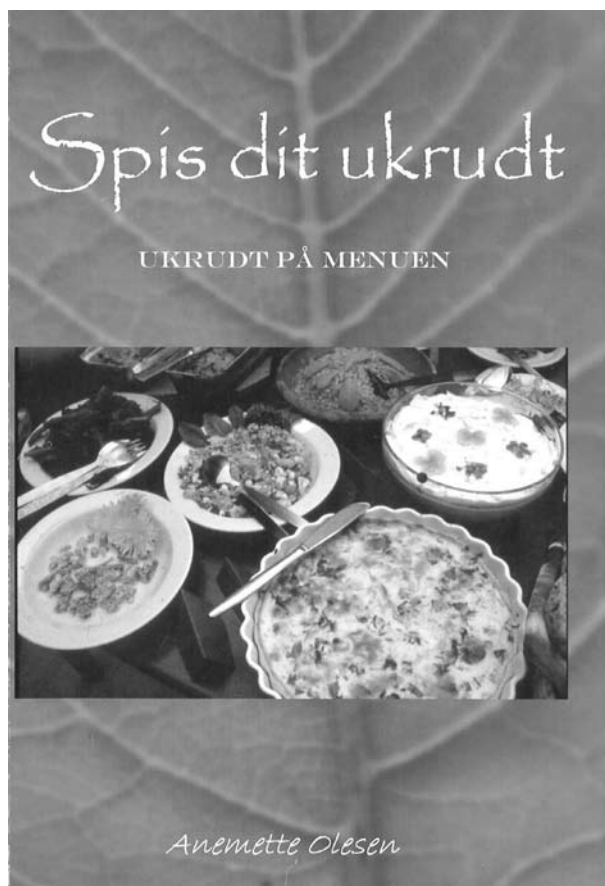
SPIS DIT UKRUDT – UKRUDT PÅ MENUEN

Titel: Spis dit ukrudt – ukrudt på menuen (bogen er på dansk)
Forfatter: Anemette Olesen
Forlag: Forlaget Skarresøhus
Udgivelsesdato: 1. udgave, 1. oplag 2008
Sider: 112
ISBN: 978-87-91502-30-9
Vejlende pris: 128 kr. ekskl. forsendelse på www.skarresoehus.dk.

Bogen har ikke undertitlen »ukrudt på menuen« for ingenting. Mange af de spiselige planter som beskrives i bogen betragtes nemlig af mange som værende det uduelige og ubrugelige ukrudt i vores haver. Men med det nordiske køkkens renæssance de senere år, får de grønne og farvestrålende urter og planter en central rolle igen. Bogen er A5-format, og lige til at stoppe ned i tasken og tage med på tur.

Bogen beskriver 32 vilde planter på en meget brugervenlig måde, som alle beskrives kort med billede og tekst samt tilhørende opskrifter på lette og simple retter. Sidst i bogen findes kapitler om kandisering af blomster, snapseurter, tørring og opbevaring samt planternes indsamlingstidspunkt.

INSPIRATION fra bogen – vidste du at: Man kan lave kakao og småkager af agern og vaniljekranse med bog? Marinerede gederamsstængler

med mandelflager, hyldejsapis, kaffe af mælkebøtterod og delikat kryddersmør med blomster af røllike? Tror nok lige turmaden kan piftes lidt op med gode ideer fra denne bog.

Nogle af opskrifterne fra bogen er tidligere omtalt i Dansk Friluftsliv nr. 14 – mad fra naturen.

NATURENS KRYDDERSNAPS

Titel: Naturens kryddersnaps (bogen er på dansk)
Forfatter: Anemette Olesen
Forlag: Forlaget Skarresøhus
Udgivelsesdato: 1. udgave, 1. oplag 2009
Sider: 144
ISBN: 978-87-91502-4-15
Vejledende pris: 198 kr. ekskl. forsendelse
www.skarresoehus.dk

Lad det være sagt med det samme. Naturens kryddersnaps er ikke en helt almindelig bog om kryddersnaps – den er meget mere. Bogen er en historisk og medicinsk brugsbog, der giver læseren inspiration til at lave kryddersnaps med urter fra natur og have. Den introducerer på en brugervenlig måde et gammelt håndværk som kan sætte krydderi på friluftsturen, familiemiddagen eller andre hyggelige stunder i samvær med gode venner.

I bogens forord redegøres for ordet »akvavit« – livets vand og dennes oprindelse og historie. Man præsenteres for snapseamatørens grundregler i

forhold til trækketider for hhv. blomster, blade og grønne dele, rødder samt frugter og bær. Grundregler om ikke at plukke planter, der gror tæt på befærdede veje eller op ad sprøjtede marker osv.

Bogen præsenterer i alt 65 forskellige planter, som kan bruges til at krydre snaps og tilværelsen med, og den fortæller ikke mindst planternes særegne historie. Hver plante præsenteres med plantebeskrivelse, voksested, navnebetydning, historie, overtro eller andre sjove anekdoter, høstperiode og procedure for fremstilling af den pågældende kryddersnaps.

INSPIRATION fra bogen – vidste du at: Hvidtjørn plantes på gravsteder for at forhindre de døde i at gå igen? Hindbær spises mod bændelorm og at man skal passe på at ellepigerne ikke kommer efter en, hvis man samler hindbær i skoven om aftenen?

Ordet »pil« er oldnordisk efter »pill«, som hentyder til, at børn siden ældre tid har leget med flitsbuer og pile af denne plantes grene? Slåentorne under 2. verdenskrig blev brugt til at lave gramofonstifter? Nej vel – bogen er fyldt med disse sjove historier og anekdoter.

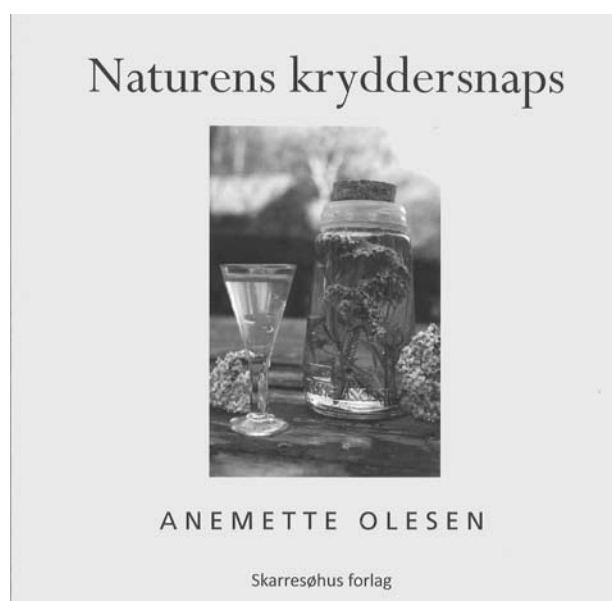
SLØYD – MED EMNE RETT FRA SKOGEN

Titel: Sløyd – med emne rett fra skogen (bogen er på norsk)
Forfatter: Randi Breiset og Anne Guri Gunnerod
Forlag: Norges Husflidslag
Udgivelsesår: 2005
Sider: 59
ISBN: 82-91195-27-7
Vejledende pris: 250 Nkr.
www.husflid.no

Hæftet fra Norges Husflidskole henvender sig til dem, der kender til »skaberglædens« kriblen, når man får et nyt emne i hånden.

Hvad enten man er underviser i træhåndværk eller fritidssnitter, så kan dette hæfte med garanti være til inspiration.

Hæftet er en opfølgning på »Tegje, spikke, smi – med kvass kniv i rått tre«, som er blevet anmeldt i Dansk Friluftsliv nr. 42.

Hæftet er fyldt med emner, som har rødder i den norske folkekunst, men moderne og meget smukt udformet. Der er masser af flotte billeder og illustrative tegninger med forklaringer, som man kan bruge under fremstilling af de mange forskellige emner.

Man skal dog ikke regne med at få masser af forklarende tekst til produktion, da hæftet er meget tekstfattigt.

Men man kan finde inspiration til sin næste skammel, stol, snittebænk, ske, ølhøne, fad, hylde, æske, skab, barkæske, vase, fletkurv, kælk, gapahuk og gamle.

Desuden får man gode ideer til kløvning af emne og tørring af træ.

Ønsket med hæftet er at de som har fattet interesse for arbejdet med træ skal finde inspiration til nye projekter, få hjælp til at komme videre og fortsat kan finde glæden ved lyden af øksehug i en birkestamme, nyfældet træ og spåner overalt.

Foto: Kristian Dueholm Jessen

ARTIKLER OM HÅNDVÆRK

TIDLIGERE BRAGTE ARTIKLER I DANSK FRILUFTSLIV MED RELATION TIL HÅNDVÆRK

Af redaktionen

I forbindelse med dette temanummer om friluftsliv og håndværk har vi været gamle blade igennem for at finde tidligere bragte artikler som relaterer til friluftsliv og håndværk.

Vi beklager hvis listen ikke er komplet.

Bladnr.	Artikel	Forfatter
1	Pramsejl	Ib Ivar Dahl
	Imprægnering af bomuld	Ingebjørg
2	Isslæde	Ib Ivar Dahl
	Skøjtesejlads (skøjtesejl)	Ib Ivar Dahl
18	Ilden-bålet	Flemming Johannsen
19	Kanobygning	Svend Ulstrup
22	Om kunsten at bygge træski	Steffen Christensen
27	Langfærdsfadlen af et stykke træ	Trine Haslund
29	Et par gode ideer til friluftslivet	Carsten Damsgaard
	Beredning og garvning af småskind	Anna Nørgaard
	Overnatning i det fri	Flemming Johannsen
	Vikingsmedning	Poul Riis Svendsen
	Bue og pil	Flemming Alrune
	Skindposer inspireret af samekulturen	Henning Sørensen
32	Fremstilling af traditionel samisk lavvo	Reiner Merke
35	Vintersejlad (skøjtesejl)	Anders Overgaard
36	Tjærebrænding	Lars Ottosen
42	Varmrøget kød (og andet)...	Lars Borch Jensen
43	Bålet og ilden	Henning Sørensen
48	»Solmulten«	Steffen Holberg
49	Badstuen fra Godthåb Mølle	Steffen Holberg
55	Robin Hood – for begyndere	Tom B. Hansen
56	Pile, kogger og andet buegrej	Tom B. Hansen
	Ildposens hemmelighed	Steffen Holberg
	Dogrib canoe	Sigurd Falk
	Tips og ideer	Carsten Damsgaard
62	Sådan tørres maden	Erik Jegsen
64	Sparkstøttingen	Steffen Holberg
69	Tupilakker i rensdyrgevir	Peter Finn Andersen

www.motorikognatur.dk

Afsender:
Jesper Lind Nielsen
Byvejen 64
5466 Asperup

Tilbyder:

- Friluftvejledning
- Naturvejledning
- Kursusaktivitet
- Motorikuddannelse
- Motorikvejledning
- Konsulent bistand
- Projektarbejde
- Bred pædagogisk erfaring
- Og meget mere

